

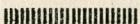
редакції і Комітет „Доброї Преси“!), а всі ті, що сміють з того приводу робити редакції „Н. З.“ якінебудь закиди, то вони і клеветники, і не мають редакторської практики, і мають завелику платню, і належать до ріжних партій, і повинні внести подання о посаду судді і т. д. (гл. „Н. З.“ ч. 31. с. р.).

Вистарчить і цього, щоби собі як слід усвідомити, котрий „Пан Колєга“ — потребує внести подання о судову практику в ціли набуття бодай примітивного почуття справедливості та однієї мірки, а зокрема такту, потрібного до редаковання кат. часопису.

Відносно такту зауважимо, що полеміка поважного католицького часопису рішучо повинна таки дещо ріжнитися від звичайної уличної лайки і не личить в ній так далеко посуватися, щоби н. пр. редактора, хоч би й ліберального, але все ж дуже поважного журналу „Діла“ називати умово хорим, (гл. „Н. З.“ ч. 31. 1931 стр. 7: Новинки), або про дуже поважну і гідну людину Н. Кочубея, що пише тепер дуже глибокоумні і глибокоморальні статті на сторінках „Мети“, висловлюватися як про „п'сярника“ тільки тому, що він інших політ. переконань (гл. ч. 72. 1931, стр. 2., перша шпальта). Ми вже не говоримо про всякі зідливі кпини, сарказми, злобні іронії і „квітки“ в роді: „Сарака Паліїв... цікаво котрий проф. льогіки перепустив нам сего провідника?.. Дорогий Дмитруню... індзінєр (ч. 17. с. р.) і т. п. Хто, як хто, але „Нова Зоря“ повинна би памятати цю старинну приповідку: „Medice, cura te ipsum“!

На закінчення одно домагання:

Критик, що в „Новій Зорі“ веде кампанію проти „восточної“ кат. преси, повинен виявити своє імення, бо це накаже йому числитися зі своїми критиками і словами. Люди з почуттям, справедливої і неруїнницької роботи все мають відвагу відслонити своє чоло! Якщо він цього не зробить, сам дасть виразну оцінку своєї роботи.

Фридрих Мукерман, Т. I.

Дещо про більшовизм та європейську інтелігенцію.

(Переклад з німецького).

I.

Один існує нині ворог для Європи — більшовизм. Європейська солідарність для оборони спільних всім європейським народам християнських основ — необхідна. Але на жаль: „Замирення між європейськими краями постійно переживає невдачі і постійно заломлюється. Довкола Німеччини ідуть зброєння, наче би ми були якоюсь дикою звірюкою, звірюкою, якої достаточно не можна обняти кратами клітки. Під той час на Сході

підготовляються великанські речі. Кажуть нам, що „п'ятірка“— це утопія російського більшовизму. Це також правда, але ж тільки з точки погляду життєвих потреб людини з країв вільної Європи. Бо в Росії не існують нині такі погляди. Терор, якому не найти порівнання, ставить там при машині 160 міліонів народу. Ось прийдуть жнива. І звідти піде вже в недалекій будуччині низка ударів на господарство Європи. Я не знаю, як західний капіталізм задумує відперти ті удари. Але на милість Божу! Та ж більшовицька Росія не буде безконечно будуватися завдяки західному капіталові, завдяки західним інженерам і завдяки західним архітектам. Невже нема часу, щоби Європа вже раз цілком поважно подумала про свою будучість?

Нинішній більшовизм — це безоглядна протилежність до цього, що ми називаємо європейською цивілізацією, або навіть християнською культурою. Володарі Кремлю щойно видали декрет. Згідно з ним в 1935 р. повинен сchezнути в Росії останній видимий слід Церкви. Європейські методи! Методи, що випливають з недовір'я одного супроти когось другого. Невже Ви вірите, що ті методи не мусять вкінці уступити перед іншою системою?

„Більшовизм напевно заломиться одного дня: Але чи ми не повинні подбати про те, щоби ми всі не опинилися в подібній руїні? А дальше: зі сну прокидається Азія та всі континенти! Вони будуть завдяки пропаганді Кремлю. І пощо ж то вони прокидаються зі сну? Очевидно: вони будуть до ненависті і до пімсти супроти білої людини та супроти її раси. Дійсно тут виринає расове питання. Але ж без сумніву — це не тільки питання раси. Це рівночасно також питання духа“.

„Чому ж то біла раса піднялася так високо? Чому ж то вона панувала принайменше на протязі століть над земною кулею? Може тому, що вона благороднішої крові, може тому, що вона здібніша, може тому, що вона зразково жила? Хто ж зможе це все доказати, коли то нині вона сама так поводиться! Ні! Підстави панування білої раси глибші. Передусім Провидіння призначило цю білу расу до поширення євангелії. Дійсно: завдяки могутності тієї релігії, біла раса створила високу культуру. Тут тайна й її успіхів. Це дало їй перше місце перед чорною і перед жовтою людиною. Деж нині ділося це перше місце? Де ж це першенство? Як же збережемо без сили цього нашого релігійного покликання те, що ми якраз придбали завдяки цій силі? Що ж тоді на те серце Франції, що каже на те серце католицької Франції, що кажуть на те нашадки Святого Людовика?“

„Російські емігранти найшли ще хоч захист серед християнських народів. Вони нам дали приклад геройства, геройства гідного подиву! Але що ж буде, коли червоний терор одного дня пошириється на всю Європу? Я ще раз питаю, що тоді буде? Я питаю про те, що мені день і ніч не сходить з думки. Я питаю тому, що я знаю Росію. Я належу також до тих, що свій рік провели у вязниці тодішньої Чे-ки. Нині вже нема

журби про Liege або Verdun, про Білгород або про Варшаву. Тут іде про Європу, або про Азію; для нас тут іде про Москву або про Рим. Так про те нині іде !!!

II.

В Іспанії переслідується Католицьку Церкву. Монастирі і церкви горять раз-у-раз. Революційний уряд проганяє одним махом пера ОО, Єзуїтів. А Європа мовчить. А „Союз Народів“ розвязує „проблему морального розбросння“. Іспанія не Росія: „До Москви далеко. Мадрид куди ближче. Москва — це Азія. Мадрид це вже — Європа. Москва: жахливе переслідування Церкви, поневолення російського робітника, злочини Чеки і Г. П. У. І це все демонічне, що жахом проймає і що зі садизмом мучить нині 160 міліонів народу, що варить його у пеклі. Це все можна в якийсь спосіб закрити, відсунути в даль і притмарити містичизмом російської загадки“.

„В Іспанії горять церкви і монастири. Але це вже дійсність. Це дійсність, яку годі заперечити! Я не знаю, чи вдасться колись погасити це полум'я. Воно спалахне ново: на коротко або на довго. Бо ж є хтось, що не даст йому погаснути. Цей хтось — це той, що панує в Кремлі. На європейському овиді тьмаво зарисовується більшовицька Іспанія“.

Можна було вірити, що ці явища могуче потрясуть Європою. Треба було очікувати, що все, що хоч тільки бодай дещо мало до діла з людяністю, що все те збереться разом. Це був би природний наслідок такого варварства. Надзвичайне засідання Союзу Народів, спеціальні засідання парламентів в загрожених краях, могутній протест чільних пресових органів, заяви народу, видержані у великому стилі... Цього і ще багато більше іншого можна було сподіватися як якоїсь зовсім самозрозумілої речі. Німеччини і цілу Європу не треба би ще будити, коли би у тій самій хвилі їх провідники захотіли всюди піднести голос. Але що ж ми переживаємо?“

„Провідники мовчать. Якоїсь еліти ніде не видко. Женева засідає під іншими знаками. Парламенти дальше перебалакують свої проблеми, які годі розвязати. Маси в глухій зневірі. Вони взагалі не знають, що діється. Кромі цього маємо тепер купелі над морем, маємо ще § 218. Люди фантазують про трете ціарство або бавляться в якісь газети. Але великі часописи вдоволяються привітанням молодої республіки. І здається, що вони зовсім нічого не завважають в ракетовому вогні свого захоплення горіючими церквами і монастирями. Де ж дівається наша еліта? Куди ж ділась освічена Європа? Де ж ділася Європа, що бачила би тепер заграву пожежі на небі, заграву, що означає занепад нашої культури?“

„Коли би вони тільки мовчали! Ми знаємо дні мексиканського переслідування. Воно зрештою ще дальше триває. Ослаблене християнство не прияло цього під особливу увагу. Отож

¹⁾). „До наших друзів у Франції“ „Der Gral“, зш. 6 з 1931. стр. 487—88.

ми знаємо з тих часів мексиканського переслідування, наче дійсний „заговір промовчувати“ мексиканські події. Але як-не-як це дозваляє принайменше на ріжні виминаючі пояснення. Воліли би ми якраз крикнути: *O si tacisses!* Воліли би ми, щоби бодай перед собою закрити цю жахливу дійсність, яку ми тут мусимо висказати. Коли би були бодай промовчали!“

„Замість цього ми чуємо, як вони говорять — наприклад „Berliner Tagblatt“: „Маси довкола скажені наче пяні. Їх скаженість звернулася проти „мертвої руки“, що від століть пригнічує Еспанію. Для робітника монахи і монахині — це паразити на тілі народу. Манастир — це символ їх поневолення. Протиставитися тій народній люті за слабі сили, кинути проти напираючих мас поодинокі чети „Guardia Civile“ — це було би безглущдя, це — коштувало би стільки крові. „Guardia Civile“ стояла перед Мадритом на узгірі Chamartin та придивлялася, як „опорожнювали“ жіночий манастир, і як летіли на вулицю і меблі, і ровери, і вовняні підштанці, і нічники, і як летіли з брязкотом зеркала і як це все зложено на високу купу. На її вершку наче на престолі сидів якийсь деревляний святий. Він сидів, поки полум'я не підійшло до гори. Цій республіці ціла орда її ворогів закидатиме „зганблення церков“. Але правління, що радше дозволить палити манастирі ніж розвести домашню війну, зробило правильно, сто разів зробило правильно“. Так писав „Berliner Tageblatt.“

„Католицький щоденник „Germania“ питав, яка то повінь людяності і свободи духа напевно була би ринула замість тієї невимовно ганебної підлости, коли би так часом з димом пішли не церкви, а будинки ліберальних часописів? Та можна було би дальше запитати, до якої висоти був би піднявся цей протест, коли би тут розходилося не про „мертву руку“, тільки про руки чинні на біржі і в банку. Тоді то можна би було вспокоїти товпу! Банкам ніхто нічого не вдіяв. І так то з людяністю все в порядку. Та ж навіть правдиві московські більшовики чесніші! Вони вітають еспанську революцію й юрбу, що їм відповідає своїм рівнем. При чим тут „мертва рука“? Ім не іде про сенсацію кількох вовняніх підштанків і розбиваних нічників — пируй чорте! — що тут ціляють в Рим та ідею. Вони так тішаться, вони виуть наче варвари, коли знову якийсь катедральний храм обертається в румовища.“

„Ми назвали тільки одну з великих газет. Але ми могли би до схочу побільшити число, чи також не кожна мала безличність орудувати з нічниками. Менше або більше підходить тут рівнання: Мадрид, Москва і европейська інтелігенція! Палії, убийці та европейська інтелігенція! Бідна інтелігенція! Що ж буде з тобою, коли нараз те рівнання буде розвязане правдивим терором...“^{*)}

Переклав О. Ц.

^{*)} „Де стоїть наша еліта?“ „De Grah“, зш. 9 з 1931. р. стр. 769—770.